

Šárka Slavíková: „Pečírkův Národní kalendář a osobnosti jeho tvůrců“ (Praha 2006)

Oponentský posudek

Diplomová práce Šárky Slavíkové s názvem „Pečírkův Národní kalendář a osobnosti jeho tvůrců“ (59 stran textu, seznam literatury a pramenů, obrazová příloha) představuje zajímavý příspěvek k životopisům známých vydavatelů populárního českého kalendáře 19.století, zejména Josefa a Mariany Pečírkových, ale také k vývoji lidové četby v Čechách, které se v diplomových pracích absolventů oboru etnologie v posledních letech věnovala pozornost spíše výjimečně. Autorka, která zpočátku usilovala o „dosud nezpracovaný kousek mozaiky historie české ženské emancipace“ (str. 3) – a našla ji ve skromné a obětavé vydavatelce Marianě Pečírkové – se totiž v průběhu práce musela alespoň ve stručnosti zabývat vývojem evropských i českých kalendářů, a tím se dotkla rovněž tématu oblíbené takzvané kalendářové literatury, rozšířené zejména v lidových vrstvách.

Diplomová práce, která je přehledně utříděna a tématicky členěna do čtyř kapitol, odráží pečlivý přístup Šárky Slavíkové ke zvolené problematice. V první kapitole autorka nejprve přistoupila k vymezení základních pojmů a ke stručnému přehledu historického vývoje evropských kalendářů, jejich struktury a funkcí; zdůraznila význam pranostik a minucí pro vznik původních českých kalendářů, k nimž zejména od 17.století, přistoupily četné překlady kalendářů cizích. V dalším textu se pak autorka zmínila o některých známých kalendářích 18. a zejména 19.století, v jehož druhé polovině docházelo k nebývalému rozmachu těchto tisků – jde především o období po revolučním roce 1848, kdy „zásluhou“ přísné cenzury se řada publicistů i známých českých spisovatelů začínala orientovat na takzvanou lidovýchovnou produkci, k níž patřila i takzvaná kalendářová literatura, určená - v duchu obrozenských tradic – především vesnickým čtenářům

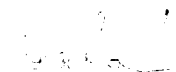
Autorka Šárka Slavíková, opírající se v této části své diplomové práce zejména o známou publikaci Zdeňka Urbana „Století českého kalendáře“ (Svoboda, Praha 1987), přistoupila zároveň k charakteristice obsahu, a tedy i nových funkcí českých kalendářů této doby, jejichž celková úroveň nepochybně stoupala – byť záplava podobných tisků přinášela i produkci jistě problematičtější úrovně. V této souvislosti připomněla autorka už snahy českých obrozenců ze sklonku 18. a začátku 19.století o vytvoření lidového kalendáře všeobecně vzdělávacího rázu, který by přinášel nejnovější poznatky vědy a techniky, seznamoval se životem a zvyky národů a budil také zájem o uměleckou četbu a lidovou slovesnost. Podle autorky, uvádějící jména Václava Matěje Krameria, Jana Rulíka, Václava Rodomila Krameria a dalších zasloužilých vydavatelů populárních kalendářů, měl ve druhé polovině 19.století výbornou pověst například známý kalendář Koleda, vydávaný Maticí moravskou, za redaktora Ignáce Jana Hanuše; tato pověst trvala ovšem i za jeho nástupce MUDr. Jana Helceleta. Z významných kalendářů jmenovala autorka, opírající se o úsudek Zdeňka Urbana, také Česko-moravskou pokladnici či Kalendář Koruny České redaktora Vincence Vávry- Haštalského, Lípu česko-moravskou Karla Adámka i rozšířeného Posla z Prahy Karla Sabiny; atd. K nepochybně typickým rysům vývoje českých kalendářů druhé poloviny 19.století patřil však i vznik regionálních kalendářů – z nichž byl uveden například Plzeňský kalendář národní či moravský Radhošť - či tématicky specializovaných kalendářů typu Kalendáře paní a dívek českých, ale i nový typ odborných kalendářů, určený pro čtenáře z řad vzdělanců, který se v Čechách objevil kolem roku 1890.

V kontextu vývoje kalendářů druhé poloviny 19. století pak Šárka Slavíková ve druhé kapitole diplomové práce (str. 21-57) přiblížila okolnosti vzniku Pečírkovy Národního kalendáře a poté jej detailně charakterizovala; připomněla spolupráci vydavatele Josefa Pečírky s pražským knihtiskařem Jaroslavem Pospíšilem a polemizovala s obecně podceňujícími názory Zdeňka Urbana – mj. tím, že se pečlivě zabývala obsahovou strukturou. tisku, jehož první ročník byl vydán roku 1858. Konstatovala, že Národní Kalendář se tradičně dělil na část poučnou a na část zábavnou, přičemž poučná část uváděla řadu aktuálních informací, které se například týkaly nových zákonů a vyhlášek, hospodářských novinek, lékařských poučení či zpráv o nových knihách; v zábavné části byly uveřejňovány zejména oblíbené povídky ze života a historické povídky, pohádky atd. Už z obsahového členění Pečírkovy Národního kalendáře lze tedy usuzovat na sociální strukturu i mentalitu čtenářů, kteří patřili k jeho horlivým odběratelům za redakce Josefa Pečírky a po roce 1870 i jeho vdovy Mariany; jejím pomocníkem se stal Karel Jaromír Erben a po něm P. Václav Štulc, pozdější vyšehradský probošt. Tím se diplomantka dostala i k problematice hodnocení autorského přínosu přispěvatelů, které ovšem ztěžuje skutečnost, že články Pečírkovy Národního Kalendáře byly publikovány bez označení autora - což podle zjištění Šárky Slavíkové přetrvávalo do konce osmdesátých let 19. století. Tehdy se mezi autory objevil například Boleslav Jablonský, Sofie Podlipská, Karel Klostermann, Gabriela Preissová, Ladislav Stroupežnický, Ignát Herrmann atd.; z dochované korespondence Mariany Pečírkové vyčetla však diplomantka i podíl Václava Beneše Třebízského, a tak je pravděpodobné, že počet renomovaných autorů, podílejících se v této době na tvorbě Pečírkovy Národního kalendáře, byl ve skutečnosti mnohem větší – mj. také vzhledem ke skutečnosti, že Národní Kalendář přinášel řadu překladů z evropské literatury.

V této stěžejní kapitole své diplomové práce přistoupila Šárka Slavíková nejen k částečné konkretizaci národopisných příspěvků, ale zmínila se i o inzerci, cenách, předplatném či o grafické úpravě tisků, kde mj. vyslovila zajímavou hypotézu o autorském podílu Mariany Pečírkové. I její další zjištění lze považovat za velmi přínosné: týká se rozdílů v obsahu Pečírkovy Národního Kalendáře a jeho moravské mutace, která od roku 1891 vycházela pod názvem „Staroslavny Velehrad“ nejméně 35 let v Olomouci a která se zpočátku odlišovala v zábavné části; zde se na rozdíl od soudobé české verze objevovali zřejmě jen známí autoři a některé příspěvky s moravskou tematikou. Závěrečná pasáž obsahuje nástin vývoje Národního Kalendáře po odchodu Mariany Pečírkové v roce 1905 v období jejich nástupců – synovce profesora Jaroslava Červenky, Vlasty Pittnerové, ale i F.X. Svobody či Emila Vachka.

Zbývající dvě kapitoly diplomové práce byly věnovány oběma zakladatelům – vydavateli, překladateli a publicistovi MUDr. Josefu Pečírkovy a jeho manželce Marianě (str. 44-57) - ale i jejich dětem; jde o stručné shrnutí životopisných údajů, které se podařilo shromáždit a které výmluvně dokreslují atmosféru rodinného prostředí, v němž Pečírkův Národní Kalendář, jeden z nejpopulárnějších českých tisků 19. století, po několika desetiletí své existence vznikl.

Diplomová práce Šárky Slavíkové představuje odborně přínosné, pečlivé, ale i pěkně zformulované zpracování zajímavého tématu, které by se v budoucnu mohlo stát atraktivním východiskem další odborné práce: mám na mysli zejména zprostředkující funkci kalendářů jako vývojového mezičlánku mezi pozdní folklorní produkcí a literární tvorbou 19. století, ale také význam kalendářů z hlediska výzkumu tradičních mentalit v tomto vývojovém období. Diplomovou práci proto doporučuji k obhajobě.

doc. Ludmila Sochorová

V Praze dne 22., 5. 2006.